

Scenariusz zajęć

Przedmiot: Biologia

Klasa: 2G

Temat: Kielkowanie jest burzliwym procesem

Czas: jednostka lekcyjna

Główne idee (main understandings):

- Do kielkowania nasiono potrzebuje odpowiednich warunków: ciepła i wody oraz podłoża.
- Nasiono podczas kielkowania żywi się substancjami zawartymi w jego wnętrzu. Nazywamy to zapasami energetycznymi.
- Kielkowanie składa się z różnych etapów – pęcznienie, wytwarzanie zawiązka korzenia, wytwarzanie zawiązku pędu, wytworzenie siewki.
- Nie wszystkie nasiona mają szansę wykiełkować i rosnąć ze względu na różne czynniki zewnętrzne.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opisuje rolę wilgoci, temperatury i zapasów energetycznych w procesie kielkowania;
- wskazuje, że kielkowanie jest procesem metabolicznym;
- wymienia etapy kielkowania nasiona;
- nazywa części rośliny na różnych etapach rozwoju;

Słownictwo:

czynne:

- nasiono - [seed](#)
- siewka -
- włosniki – [root hairs](#)
- pęd - [shoot](#)
- kielkowanie podziemne – [hypogeal germination](#)
- kielkowanie nadziemne - [epigeal germination](#)
- zapasy energetyczne nasienia – [seed energy reserves](#)
- łupina nasienna - [husk](#)
- liścień - [cotyledon](#)

bierne:

- skrobia - [starch](#)
- pęcznienie - [bulking](#)
- zawiązek pędu – [shoot anlage](#)
- zawiązek korzenia – [root anlage](#)
- fotosynteza - [photosynthesis](#)

Lista materiałów dodatkowych do przeprowadzenia zajęć: nasiona fasoli, zalane wodą dzień wcześniej nasiona fasoli, wykiełkowane nasiona fasoli, siewki fasoli, dwutygodniowa fasola wyhodowana w słoiku.

Słowniczek:

- **nasiono** - organ przetrwalny służący roślinom nasiennym do rozsiewania – tzw. rozprzestrzeniania – czyli zdobywania nowych terenów; nasiono powstaje z zalążka jako efekt procesów płciowych.
- **kielkowanie** – rozwój młodej rośliny od stadium nasiona do postaci siewki. Można podzielić na nadziemne i podziemne.
- **siewka** – etap w rozwoju rośliny, powstaje w wyniku kielkowania nasiona.
- **pęd** – nadziemna część rośliny złożona z łodygi, będącej osią pędu, oraz osadzonych na niej organów bocznych – liści.
- **włośniki** – cienkie palczaste wypustki korzenia, służące do pobierania wody i soli mineralnych z podłoża.
- **łupina nasienna** – zewnętrzny element budowy nasion roślin nasiennych, służy do jego ochrony, niekiedy ułatwia rozprzestrzenianie się nasion.
- **liścienie** – czyli liście zarodkowe – są to pierwsze liście wytwarzane przez zarodek, kształtem odbiegające od tego, jaki przyjmują liście dojrzałej rośliny.
- **skrobia** – wielocukier – najczęściej występujący materiał zapasowy u roślin.
- **pęcznienie** – zwiększanie objętości spowodowane wnikaniem wody.
- **zawiązek pędu** – grupa komórek, z których wyrośnie pęd.
- **zawiązek korzenia** – grupa komórek, z których wyrośnie korzeń.
- **fotosynteza** – proces odżywiania autotroficznego, w którym najczęściej rośliny z dwutlenku węgla i wody (substancji nieorganicznych) w chloroplastach i pod wpływem światła produkują glukozę (substancję organiczną) i tlen.

Przebieg zajęć

CASUM (*Conversation About Science Using Media*) – Klasowa dyskusja o zjawiskach naukowych z wykorzystaniem mediów

CASUM 1

W animacji pokazane jest kiełkowanie nasiona. Dyskusja krąży wokół tego, że kiełkowanie jest procesem, które wymaga aktywowania wielkiego nakładu energii, a energia nasiona pochodzi z materiałów zapasowych, gleby, energii słonecznej, itd.

QTA – propozycje modelowania dialogu

A. Uczeń nie rozumie: Nie wiem, nic z tego nie rozumiem. LUB Nic nie pamiętam.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Mówisz, że nic z tego nie rozumiesz. Spróbuj powiedzieć o czymś, co zapamiętałeś.
- Obejrzyjmy w takim razie animację jeszcze raz. Wtedy na pewno coś zapamiętasz.

Nauczyciel próbuje uzyskać od ucznia odpowiedź poprzez odwołanie się do spostrzeżeń innych uczniów, którzy mogą przypomnieć treść animacji.

B. Uczeń częściowo rozumie: Widziałem jak z kuleczki coś wyrosło. LUB Z tego ziarenka wyrósł kikut.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Trafna obserwacja. Opowiedz nam coś o tym wzroście.
- To ciekawe co mówisz. Zastanawiam się dlaczego tak się dzieje, że z takiego ziarenka coś wyrasta?

C. Uczeń rozumie: Najpierw było nasionko pod ziemią, które zaczęło rosnąć i wypuściło korzeń.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Powiedziałeś, że najpierw było nasionko, a potem zaczęło rosnąć i wypuściło korzeń (*nauczyciel zapisuje na tablicy: nasiono*). Zastanawiam się, jak to się stało? Opowiedz o tym więcej.

Uczeń:

- Nasiono zaczęło rosnąć i pękać, bo ktoś je podlał i wypuściło korzeń z takimi małymi wypustkami.

Nauczyciel:

- To bardzo dobre spostrzeżenie. Powiedziałeś, że nasiono pękło, kiedy ktoś je podlał. Chyba chciałeś powiedzieć, że pękła jego osłonka, czyli łupina nasienna (*nauczyciel zapisuje na tablicy: łupina nasienna*). Zauważyłeś też, że korzeń miał wypustki. Te wypustki to włosniki (*nauczyciel zapisuje na tablicy: włosniki*). Spójrzcie, mam tu takie nasiona, które zalałam wczoraj wodą. Co tutaj widzicie? Co się z nimi stało?

Nauczyciel pokazuje nasiona wcześniej przygotowane według propozycji ze scenariusza (materiały do przeprowadzenia zajęć).

Uczeń:

- Niektóre nasiona są pomarszczone, większe niż te suche, niektóre mają popękane łupinki, tak jakby napęcznieły od wody.

Nauczyciel:

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

---

- To bardzo trafna uwaga. Nasiona pobierają wodę z zewnątrz i wtedy pęcznieją. Jak wcześniej już zauważyła Kasia, wypuszczają też korzeń. Jak myślicie, co się dzieje w takim nasionku?

Uczeń:

- Może pobiera wodę i ma w sobie dosyć energii, jakieś substancje, które mu pomagają rosnąć i wypuścić korzeń?

Nauczyciel:

- Ciekawe spostrzeżenie. Jak powiedział Kajtek, nasiona nie tylko pobierają wodę, ale też mają w sobie jakieś substancje, które pomagają im rosnąć. Opowiedz o tym więcej.

Uczeń:

- Mama mówiła, że takie nasiona mają dużo cennych rzeczy w sobie i warto je jeść. A jeśli ma wyrosniętą łodyżkę, to jest kielkiem, a kielki są zdrowe.

Nauczyciel:

- Ciekawa uwaga. Tomek powiedział, że nasiona mają w sobie dużo cennych rzeczy i warto je jeść. To prawda. Powiedziałeś o wyrosniętej łodyżce, czyli zwróciłeś uwagę na to, że nasiono wykielkowało (*nauczyciel zapisuje na tablicy: kielkowanie*). Jak myślicie, na czym to polega?

Uczeń:

- To znaczy, że nasiono jest gotowe do rośnięcia i niedługo pojawią się liście i korzeń.

Nauczyciel:

- Kieltek to już korzeń. Jeśli pojawia się sam korzeń, to jest to kielkowanie podziemne (*nauczyciel zapisuje na tablicy: kielkowanie podziemne*). Zastanawiam się, co dalej dzieje się z nasionem, kiedy już wypuści korzeń? Jak myślicie?

(nauczyciel słucha propozycji uczniów, po czym przechodzi od następnej animacji)

Nauczyciel:

- To wszystko bardzo ciekawe przypuszczenia. Zobaczmy, czy rzeczywiście tak się dzieje.

CASUM 2

Animacja przedstawia etap wyrastania części nadziemnej – pędu. Z pędu wyrastają liścienie – pierwsze liście rośliny.

QTA – propozycje modelowania dialogu

Nauczyciel: Co się wydarzyło? Co zaobserwowaliście?

A. Uczeń nie rozumie: Znowu te nasiono było widać. LUB Nie wiem o co w tym chodziło.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Widziałeś znowu nasiono. Opowiedz coś o nim.
- Mówisz, że nie wiesz o co w tym chodziło. Ta animacja może być dosyć skomplikowana. Spróbujmy obejrzyć ją jeszcze raz.

Nauczyciel ponownie uruchamia animację zachęcając ucznia do opisywania zauważonych w niej aspektów. W razie potrzeby, prosi innych uczniów o opisanie tego, co zauważyli.

B. Uczeń częściowo rozumie: Widać było to nasiono, które wyrosło na zieloną roślinę. LUB Z nasiona coś wyrosło.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Możliwe pytania nauczyciela:

- Powiedziałeś, że nasiono wyrosło w roślinę. Opowiedz o tym więcej.
- Rzeczywiście, ciekawe spostrzeżenie. Z nasiona coś wyrosło. Opowiedz o tym więcej.

C. Uczeń rozumie: Pokazany był dalszy przebieg procesu kiełkowania, w którym wyrosła nad ziemię część mająca dwa liście.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Trafne spostrzeżenie. Faktycznie, u fasoli pojawia się część pędu nad powierzchnią ziemi i dwa pierwsze liście, które nazywamy liścieniami (*nauczyciel zapisuje na tablicy: liścienie*). Co jeszcze możecie o tym powiedzieć?

Uczeń:

- Na początku ten pęd był biały, a potem się zazielenił.

Nauczyciel:

- Celna uwaga. Na początku pęd był biały, a potem się zazielenił. Zastanawiam się, jak to możliwe. Opowiedz o tym więcej.

Uczeń:

- Roślina zazieleniła się, bo dostała promieni słonecznych. Rośliny potrzebują słońca do rośnięcia.

Nauczyciel:

- Bardzo ciekawa uwaga. Rośliny potrzebują słońca. Kiedy zawiązek pędu już wybije się ponad powierzchnię ziemi i zazieleni się, powstaje siewka- następny etap rozwoju rośliny (*nauczyciel zapisuje na tablicy: siewka*). Wcześniej powiedzieliśmy, że kiedy nasionko wypuszcza korzeń, to mówimy o kiełkowaniu podziemnym. Teraz mamy część, która jest nad ziemią i mówimy o kiełkowaniu nadziemnym (*nauczyciel zapisuje na tablicy: kiełkowanie nadziemne*). Ta roślina jest już zielona, to co jeszcze tutaj się dzieje, jak sądzicie?

Uczeń:

- Dzięki temu może się odbywać w roślinie fotosynteza, a dzięki niej rośliny wytwarzają sobie pokarm i są niezależne.

Nauczyciel:

- Rzeczywiście, jak powiedział Tomek, kiedy rośliny zazielenią się, wytwarzają pokarm i są niezależne, czyli samowystarczalne dzięki fotosyntezie. A teraz spójrzcie na te nasiona. Czy potraficie wskazać wśród tych przykładów wykiełkowane nasionko i siewkę fasoli?

Uczniowie wskazują odpowiednie eksponaty spośród przygotowanych przez nauczyciela.

Nauczyciel (inicjująco do następnej animacji):

- Jak sądzicie, czy ze wszystkich nasion wyrastają rośliny?

Nauczyciel może przekazać uczniom następne wykiełkowane nasiona do obserwacji.

CASUM 3

Animacja przedstawia symbolicznie „losy” różnych nasion. Jedno z nich trafia do gleby i kiełkuje, dając roślinę. Drugie marznie i nie kiełkuje, natomiast trzecie trafia do kuchni, gdzie zostaje ugotowane. Dyskusja dąży do tego, że nie wszystkie nasiona mają szansę wykiełkować.

QTA – propozycje modelowania dialogu

Nauczyciel: Co się tutaj stało? Co zaobserwowaliście?

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

A. Uczeń nie rozumie: Znowu te nasiona – ale różne chyba. LUB Nie jestem pewien, co tam widziałem. Chyba coś znowu z tymi nasionami.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Zauważyłeś, że te nasiona są różne. Opowiedz o tym więcej.
- Zauważyłeś, że znowu pojawiły się nasiona. Opowiedz co się z nimi działo?

Nauczyciel w razie potrzeby wyświetla animację ponownie.

B. Uczeń częściowo rozumie: Widać nasiona w różnych miejscach. LUB Jedno nasiono wykiełkowało, a inne nie.

Możliwe pytania nauczyciela:

- Zauważyłeś nasiona w różnych miejscach. Opowiedz o tym więcej.
- Powiedziałeś, że jedno nasiono wykiełkowało, a inne nie. Jak myślisz, o co w tym może chodzić?

C. Uczeń rozumie: Nasiona padały w różne miejsca i nie zawsze wykiełkowały. LUB Było widać, że niektóre nasiona nie mają szans na kiełkowanie.

Możliwe pytania nauczyciela:

- To bardzo ciekawe spostrzeżenie. Powiedziałeś, że nasiona znajdowały się w różnych miejscach i nie zawsze wykiełkowały. Opowiedz o tym więcej.
- Niektóre nasiona nie mają szans na kiełkowanie – to ciekawy wniosek. Wyjaśnij jak to rozumiesz?

Uczeń:

- Jedno nasionko wykiełkowało, bo było ciepło, a inne zamarzły, były jak martwe i nie wykiełkowały. W tym trzecim przypadku po prostu ktoś je ugotował.
- Nasiona potrzebują do kiełkowania dobrych warunków: ciepła, gleby i wody. Tylko to pierwsze nasiono to wszystko miało. Drugie nasiono chyba upadło na mało żyzną glebę i nie kiełkowało, bo zamarzło przez zimę. A trzecie wrzucono do wrzątku i ugotowano.

Nauczyciel:

- Chyba masz na myśli, że pierwsze nasionko miało dobre warunki do wzrastania, a pozostałe nie. Zgadza się z tym. Nie wszystkie nasiona mają szansę wykiełkować. Wiele z nich na przykład zjadamy. Mówimy, że kiełkowanie jest zależne od wielu czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Podsumujmy wszystkie odkrycia.
- To bardzo cenne wnioski: tylko pierwsze nasiono miało dobre warunki dla jego przemian życiowych. Takie przemiany i procesy życiowe w sumie nazywamy metabolizmem (*nauczyciel zapisuje na tablicy: metabolizm – procesy życiowe organizmu*). Spróbujmy podsumować wszystko, co dzisiaj zaobserwowaliśmy.

Podsumowanie uczniów z pomocą nauczyciela:

- Nasiona, żeby mogły wykiełkować potrzebują odpowiednich warunków zewnętrznych jak wilgotność i temperatura. Gdy nasiono trafi na nieodpowiednie warunki takie jak brak wody lub nieodpowiednia temperatura procesy metaboliczne niezbędne do zapoczątkowania kiełkowania nie zajądą i nasiono nie wykiełkuje. Rośliny wytwarzają wiele nasion, ponieważ tylko niektóre z nich mają szansę rozwinąć się w dojrzałą roślinę, część z nich albo trafia na złe warunki – uniemożliwiające im kiełkowanie albo jest zjadana przez organizmy roślinożerne.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

TUTORIAL – Indywidualna praca ucznia z wirtualną nauczycielką

Każdy uczeń przystępuje do pracy z programem komputerowym. Uczniowie używają słuchawek, co umożliwia samodzielne dostosowanie tempa nauki do indywidualnych potrzeb.

PODSUMOWANIE

Nauczyciel: Spróbujmy teraz znaleźć jakieś przykłady z waszego codziennego życia, które będą potwierdzeniem poznanych zjawisk.

Uczniowie podają przykłady, a następnie nauczyciel uzupełnia przykłady uczniów lub modeluje dialog. Jest również czas na odesłanie uczniów do artykułów w miniSieciWWW (opcja dla uczniów gimnazjum).

Doświadczenie:

Lista materiałów potrzebnych do przeprowadzenia zajęć: nasiona fasoli, wykiełkowane nasiona fasoli, siewki fasoli, dwutygodniowa fasola - wyhodowana w słoiku. Można pokazać również na innych, dostępnych nauczycielowi odmianach nasion.

Przebieg:

Jeśli to możliwe, nauczyciel może poprosić uczniów o nazwanie etapów rozwoju rośliny (cyklu życiowego) widocznych w przygotowanych pomocach. Na ich przykładzie można dokonać podsumowania wszystkich wiadomości.

GLOSARIUSZ – lista słów wprowadzonych w TUTORIALU w języku angielskim

cotyledon	liścień
epigeal germination	kiełkowanie nadziemne
germinate	kiełkować
hypogeal germination	kiełkowanie podziemne
root hairs	włośniki
seed	nasiono
soil	gleba